

EEN EEUW GELEDEN OVERLEED V. DENEFFE

Honderd jaar geleden (op 10 juni 1908) overleed te Gent Prof. Dr. Victor Deneffe, geboortig van Namen (23 juni 1835); hij was dus 73 jaar.

Zijn vader blijkt laarzenmaker geweest te zijn. Hijzelf bleef ongehuwd.

Na oude humaniora aan het atheneum van zijn geboortestad en nog een jaar Collège N.O. de la Paix aldaar, kwam hij geneeskunde studeren te Gent (wat voor hem geen enkel (taal)-probleem inhield gezien de universiteit tussen 1830 en 1930 - dus gedurende een volle eeuw - franstalig was).

Deze beëindigde hij met glans in 1861.

O.a. onder leiding van Prof. J. Van Roosbroeck specialiseerde hij zich in de oftalmologie, nadien ook in de chirurgie en verloskunde.

Vanaf 1867 begon hij ook zelf te onderwijzen, wat hij bijna 40 jaar lang zou doen. In 1905 ging hij, 70 jaar oud, op rust; 3 jaar later overleed hij, en werd op de Westerbegraafplaats bijgezet.

Hij was ook een tijdlang gemeenteraadslid voor de Liberale Partij.

Naast wetenschappelijke publicaties over zijn vakken oogheelkunde en chirurgie, verschenen ook van Deneffe's hand studies over de geschiedenis der geneeskunde.

In deze laatste materie had hij zich immers blijkbaar ook vastgebeten. Zijn opvolger Daniël Van Duyse schreef hierover in het Liber Memorialis der Universiteit: "Il s'était attaché à réunir et à décrire certains instruments de la chirurgie antique. Au prix de grands sacrifices et de lointains voyages, Deneffe a constitué, en originaux et en reproductions, une remarquable collection dont il fit don à notre Université."

Deze verzameling (een duizendtal), vooral Romeinse en Gallo-Romeinse, chirurgische werktuigen) was een tijdlang in het Museum voor de Geschiedenis der Wetenschappen (in een vleugel van het Museum voor Schone Kunsten aan de Hofbouwlaan) ondergebracht, verhuisde dan naar een herenhuis aan de Korte Mere, om tenslotte in het Pand van Onderbergen te belanden, waar de in 1991 opgerichte Jan Palfijn-Stichting zich over een specifiek Museum voor de Geschiedenis der Geneeskunde ontfermt (deze stichting ontstond uit een groep op-rustgestelde professoren van de Faculteit Geneeskunde die er in vrijwilligerswerk mee bezig zijn).

Van het oorspronkelijke duizendtal bewaren we nog een goede zeventhonderd stuks, waarvan een selectie in vijf belichte toonkasten zijn uitgesteld (de rest bevindt zich in de reserve).

Professor Victor Deneffe (1835-1908)

De meeste voorwerpen zijn in brons (de ijzeren zijn eerder opgeroest tot verpulverd). Een deel komt van Pompeï (Vesuvius-uitbarsting bij het begin van onze tijdrekening). Het zijn mesjes, tangjes, haakjes, spatels, sonden, zuignappen, zalfdozen tot staat-naalden (waarmede men reeds cataract durfde opereren).

Ook muntstukken die men in de mond van begravenen terugvond (om de overtocht naar de onderwereld te betalen).

Toen Prof. Ernst Künzl, specialist der Romeinse instrumenten, van het Römisch-Germanisches Zentralmuseum in Mainz, het Pand bezocht, stond hij verbaasd over de uitgebreidheid van de collectie (en heeft hij er ook over gepubliceerd; hij noemt ze "eine der umfangreichsten Sammlungen").

Wat zegt men soms: geen sant in eigen land... (de meeste Gentenaars kennen de verzameling niet; daarom dan ook dit artikeltje).

Gezien men over geen personeel beschikt, kan het museum (dat ook zeer veel stukken uit latere eeuwen bevat) slechts op afspraak bezocht worden; iedere donderdag-voormiddag is de groep aanwezig.

Deneffe heeft de antieke collectie verwezenlijkt op grond van zijn persoonlijke historische en culturele interesse.

Hij was welstellend (blijkt ook een drukke privé-praktijk gehad te hebben), en was alleenstaand; dit betekent dan ook wel dat hij, naast geldelijke middelen, ook over voldoende tijd kon beschikken om heel wat landen te bereizen en opgravingsstukken aan te schaffen.

Gelukkiglijk heeft hij zijn aanwinsten aan de Universiteit nagelaten, anders ware alles via nichtjes of neefjes verspreid geraakt.

Een aspect dat toch ook wel te vermelden is, betreft Deneffe's sociale verdienste. En hierbij valt toch wel vast te stellen (Leon Elaut heeft daar trouwens ook al op gewezen) dat het opvallend veel artsen geweest zijn die in het geïndustrialiseerde Gent een alarmbel hebben geluid nopens de vreselijke hygiënische toestanden in de werkvolkbeluiken (met o.a. één gemeenschappelijke pomp of kraantje, één toilet en één vuilnisbak voor gans de straat, zoals ik -84-jarige - het ook nog b.v. in de Heuvelpoortwijk heb gekend).

Zo waren het o.a. dokters als Joz. Guislain en Daniël Mareska (die naast mekaar op het Campo Santo liggen) die erop wezen dat tyfus of cholera praktisch altijd in dezelfde ongezonde buurten uitbrak; zo waren het artsen als Ferd. Aug. Snellaert (op een paar stappen van de vorigen begraven) en Arth. Claus die tegen menonwaardige toestanden in de textielindustrie protesteerden; zo was het een Deneffe die tegen besmettelijke oogziekten bij de arme bevolking en in het leger opkwam (trachoom, "ophtalmie militaire", met blindheid tot gevolg, cfr. "De Loteling" van Hendrik Conscience).

Er waren dus zeker reeds in de 19e eeuw sociaalvoelende (en sociaalwerkende) geneesheren. Snellaert b.v. trok bij de zware epidemieën (toen er ook dokters de stad waren ontvlucht...) te voet met zijn valiesje door de cités en koerens - alles gratis (hij liet zich alleen door rijken betalen).

Als herinnering aan Deneffe kwam er op het kerkhof van de Brugse Poort een tombe met witmarmeren portretmedaillon (Hipp. Le Roy); een metalen medaille-plaket ter gelegenheid van zijn emeritaat (Domien Van den Bossche; rood brons, 1905, 6 1/2 op 4 cm.; dit plaketje moet in groot aantal vervaardigd geweest zijn, want het blijkt helemaal niet zeldzaam); een gipsen borstbeeld (Hipp. Le Roy; 50 cm. hoog); een witmarmeren borstbeeld (Hipp. Le Roy); 1892, 88 cm. hoog). Beide bustes bevinden zich in het Museum van Het Pand (Onderbergen).

Bronnen

J. Decavele & A. Capiteyn: In steen en brons. Van Leven en Dood, Stad Gent, 1981, blz. 65-66 en 264-265.

N. Goossens: Nationaal Biografisch Woordenboek, boekdeel 14, Academie Brussel, 1992, blz.158-162

R. Justement: Le professeur Victor Deneffe, historien médical, Tdschr. New Yperman, vol.6, 2005, 45-46

E. Künzl: Objekt und Sammlung, Medizin-historisches Journal, 1998, 33,2,181-185.

J. Maertens: Instruments de Chirurgie Antique, De Verenigde Invalieden, Gent 1927, 16 blz.

N. Palfliet: Antieke Geneeskunde: onderzoek van medische instrumenten. Inventarisatie en bespreking van de collectie Victor Deneffe.

Licenciaatsthesis in Archeologie, Universiteit Gent, Faculteit Letteren & Wijsbegeerte, 2005

D.Van Duyse: Liber Memorialis, I.Vanderpoorten, Gent, 1913; tome II, p.513-518

Alexander-Karel EVRARD